SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1196

av Sten Bergheden (M)

Tydliga mål för grundskyddet i pensionssystemet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa tydliga mål för grundskyddet i pensionssystemet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

De vanligaste förmånerna inom grundskyddet i pensionssystemet är garantipension och bostadstillägg.

Tanken med grundskyddet är att det ska ges till dem som av olika orsaker inte kunnat få ihop en tillräcklig inkomstbaserad pension. Därtill har förväntningen varit att antalet personer med garantipension ska minska med åren, eftersom yngre pensionärer i genomsnitt har en större andel inkomstpension som följd av en högre sysselsättning än bland äldre pensionärer.

För ett par år sedan hade cirka 30 procent av pensionärerna garantipension utbetald, en siffra som minskat successivt sedan pensionsreformen. Men i augusti 2022 genomförde dock den förrförra regeringen en betydande höjning av garantipensionen. Följden blev att garantipensionen höjdes med som mest 1 000 kronor per månad före skatt, men också att antalet och andelen med garantipension ökade kraftigt. Eftersom

garantipensionen är prisindexerad har den höga inflationen därefter inneburit en kraftig uppräkning av garantipensionen, vilket i sin tur ytterligare utökat både nivån på densamma och antalet personer som uppbär garantipension. År 2026 rör det sig om cirka 1,1 miljoner pensionärer som får garantipension, vilket är nära en fördubbling jämfört med före höjningen 2022. Idag har ungefär 50 procent av alla pensionärer 66 år och äldre garantipension utbetalt.

En vanlig pensionär som arbetat i cirka 40 år med medellön får alltså numer grundskydd utbetalat, ett stöd tänkt för en minoritet som inte fått ihop ett långt arbetsliv. En annan allvarlig konsekvens av det hela är att skillnaden i pensionen efter skatt mellan den som arbetat lite och den som arbetat ett långt arbetsliv är mycket liten eller obefintlig – med andra ord lönar det sig inte att ha arbetat ihop sin pension. Detta betyder också att för många som idag närmar sig pension kommer det inte heller att löna sig att arbeta vidare något år eftersom avräkningen i garantipensionen minskar just denna förtjänst.

Därmed står det klart att utvecklingen avviker kraftigt mot vad som var tanken med grundskyddet. Utöver detta finns som nämnts också bostadstillägget, som inte bara är krångligt för den enskilde att ansöka om utan också numer innehåller ett konsumtionsstöd, utan någon koppling till själva bostadskostnaden. Vidare har Pensionsmyndigheten påpekat att grundskyddet är ineffektivt, krångligt och har otydliga mål. Sammantaget är denna situation varken rimlig eller rättvis. Det är å ena sidan viktigt att det lönar sig att ha arbetat för sin pension, och å andra sidan att grundskyddet i sin tur faktiskt utgör ett grundskydd för de som behöver det.

Det är därför positivt att en utredning har tillsatts för att se över grundskyddet. I utredningen är det av vikt att det görs en gedigen analys och utvärdering av grundskyddet samt att det tas fram förslag för att införa tydliga mål för grundskyddet i pensionssystemet. Samtidigt är det helt grundläggande att det inom ramen för hela pensionssystemet blir mer lönsamt att ha arbetat. Det går därmed svårligen att bortse från grundskyddets många kopplingar till resten av systemet, och att utreda mindre delar av systemet utan att ha en helhetssyn kan bli kostsamt i längden. Därför vore det önskvärt att översynen av grundskyddet ingår i en större översyn av hela pensionssystemet, eller att de görs i anslutning till varandra. En sådan helhetssyn har länge saknats och vore av godo för pensionerna i framtiden.

Sten Bergheden (M)